

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
кафедра теорії та історії держави і права

Методичні вказівки для проведення семінарських занять
для студентів заочної форми навчання
з навчальної дисципліни

«Юридична деонтологія та професійна етика»

спеціальність 081 «Право»

Івано-Франківськ-2024

Саветчук Н.М. Методичні вказівки для проведення семінарських занять для студентів заочної форми навчання з навчальної дисципліни «Юридична деонтологія та професійна етика».

Схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол № , від 2024р.

Затверджено науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Від 2024 р., протокол №

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту

Від 2024 р., протокол №

Рецензенти:

Адамович С.В. – д.іст.н., професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права ННЮІ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Петровська І.І. – к.ю.н., доцент кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права ННЮІ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Методичні вказівки для проведення семінарських занять для студентів заочної форми спеціальності 081 «Право» містять: програму навчальної дисципліни; перелік тем та планів щодо семінарських занять та короткий виклад матеріалу до кожної теми; контрольні питання; перелік необхідної для вивчення літератури; тематику рефератів; словник термінів та понять.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Програма навчальної дисципліни	7
РОЗДІЛ 2. Семінарські заняття.....	11
РОЗДІЛ 3. Тематика рефератів.....	16
РОЗДІЛ 4. Словник термінів та понять.....	18

ВСТУП

Система вищої юридичної освіти є складною і взаємодіє з політичними, економічними, культурними і соціальними системами. В таких умовах вища юридична освіта не може бути пасивною, а повинна суттєво і динамічно впливати на оточуюче середовище, формуючи цивілізоване демократичне правове поле. В цьому аспекті її позитивна роль і просвітницька місія є значною, а часом – вирішальною.

Відповідно до основних принципів ООН щодо суспільної ролі й місця правника, визначено, що юрист - це відкрита та доступна для клієнта особа, що на засадах здобутої кваліфікації та дотримання високих стандартів моральності та професійної етики здійснює свою діяльність із захисту прав та законних інтересів клієнта з урахуванням публічного порядку держави. Звідси основне завдання вищої юридичної освіти полягає у підготовці кваліфікованих фахівців у галузі права, які працюють на утвердження в суспільстві верховенства права та правової свідомості й правової культури.

Мета вищого юридичного навчального закладу в Україні є підготовка професійної особистості юриста як правознавця. Це означає, що майбутній юрист повинен володіти фундаментальними уявленнями про право, правовими знаннями, мінімальними вміннями й навичками їх застосування, а також – засвоїти правила професійної діяльності (юридичної деонтології, юридичної етики).

Курс „Юридична деонтологія та професійна етика” відкриває навчання з спеціальності „міжнародне та європейське право”, коли починається формування у студента професійних знань, поглиблене розуміння обраної ним професії, місця юриста в правоохоронній, управлінській, дослідній діяльності.

Наша держава знаходиться сьогодні на шляху побудови правової держави, формує державні інституції, тому виникає потреба в піднесенні престижу юриста як професіонала, підвищення рівня його загальної професійної культури, що обов'язково впливатиме на формування правової держави.

Слід також зауважити, що люди часто звертаються до юриста за правовою допомогою в екстремальних для себе ситуаціях: душевного хвилювання, в пошуках шляхів швидкого виходу зі становища, в яке вони потрапили тощо. За таких обставин складаються умови залежності їх від правника, тому від належної поведінки юриста буде залежати вирішення питання по забезпечення благодотворних ситуацій для таких осіб.

Юристу необхідно спокійно зважувати власну поведінку, критично оцінювати свої дії, володіти самоаналізом, бути вимогливим до себе та бережливим до своєї професії. В цьому йому і повинна допомогти навчальна дисципліна про належну поведінку – «юридична деонтологія і професійна етика».

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія та професійна етика» носить певне механічне поєднання колись двох окремих курсів і зумовлює певну специфіку даної дисципліни, яка передбачає два змістові модулі.

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія та професійна етика» пов'язана з багатьма навчальними дисциплінами. Взаємозв'язок даної дисципліни з юридичними науками і навчальними дисциплінами полягає в тому, що «Юридична деонтологія та професійна етика» 1) є вступною навчальною дисципліною і містить відомості, що необхідні для поглибленого розуміння закономірностей юридичної діяльності слідчого, прокурора, судді, нотаріуса, адвоката та інших професій. У цьому розумінні її можна назвати загально підготовчою навчальною дисципліною, введенням у юридичну практику; 2) створює теоретичні основи для прикладних юридичних навчальних дисциплін — судової психології, судової етики, юридичної конфліктології; 3) поповнює багаж юридичної науки і практики завдяки самостійному предмету дослідження; розкриває нові підходи, надає нову інформацію, почерпнуту з досягнень соціальних наук, і тим самим збагачує як прикладну, так і теоретичну юриспруденцію.

«Юридична деонтологія та професійна етика» має на меті навчити студентів 1-го курсу суті і змісту юридичної професії, вважати совість, справедливість головними критеріями його професійної діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Юридична деонтологія та професійна етика” є: формування у студентів первинних знань про правові основи державного і громадського життя, дбайливого ставлення до інтересів особи, суспільства та держави, ціннісних орієнтирів щодо

моральної оцінки діяльності юриста-професіонала, з вимогами, що ставляться до працівників юридичної сфери; розкриття службового обов'язку юриста (внутрішнього імперативу); необхідність сформувати у студентів належний рівень правосвідомості; сприяти інтегруванню знань про право, професійну етику юриста із знаннями про загальнолюдські цінності, щоб створити передумови та мотиви вибору юристом норм належної поведінки у практичній діяльності; ознайомлення з вимогами, які юрист, як професіонал і особистість, має виховувати в собі для успішної діяльності з охорони прав людини і громадянина, зміцнення законності і правопорядку.

Поряд з іншими навчальними дисциплінами «Юридична деонтологія та професійна етика» в єдиній системі підготовки фахівців виконує як загальні освітянські завдання, так і специфічні, що обумовлюються особливостями структури та змісту навчального предмету. Серед них слід назвати такі **завдання**:

- ознайомити з особливостями сфери здійснення юридичної діяльності;
- висвітлити характерні риси практичної діяльності юристів за окремими напрямками спеціалізації юридичної роботи;
- розкрити роль юридичної науки у здійсненні практичної діяльності, охарактеризувати систему наукових юридичних знань, їх сучасний стан, перспективи розвитку;
- ознайомити студентів з організацією та функціонуванням системи юридичної освіти в Україні, особливостями здійснення процесу навчання та правового виховання;
- зміцнити світоглядну та громадянську позицію майбутніх правозахисників, підготувати їх психологічно до самостійної напруженої та відповідальної роботи на користь суспільства та держави;
- визначити нормативи культури поведінки юриста, які необхідні для його ефективної професійної діяльності;
- вивчити складний процес відображення професійних стосунків у моральній свідомості, морально-професійних нормах.

В процесі вивчення даної навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- інтегративний аспект змісту юридичної деонтології та його універсальне значення щодо належної і обов'язкової поведінки юриста-професіонала;
- шляхи дослідження змісту службового обов'язку юриста;
- поняття , принципи професійно-правової, моральної, політичної, естетичної та ін. культури;
- систему вимог про правила поведінки юриста у практичній діяльності;
- види і форми відповідальності, які настають за порушення різного роду вимог (в тому числі морально-етичних) представниками юридичних професій;
- основні категорії юридичної етики та деонтології, що мають важливе значення у професійній діяльності юриста;
- зміст основних понять курсу: «професійна етика», «юридична етика», «правова етика», «етика права», «юридична деонтологія», «правник», «юридичні професії», «юридична діяльність», «правова культура юриста» та ін.;
- місце юридичної деонтології, професійної етики в загальній системі професійної культури правника;
- особливості регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення правниками різних видів професійної діяльності;
- систему юридичних, правоохоронних та інших державних і недержавних органів, установ, організацій нашої держави, у яких працюють професійні юристи; правові засади діяльності зазначених органів, установ;
- міжнародні та вітчизняні деонтологічні кодекси, правила корпоративної етики.

вміти :

- використати отримані знання в практичній діяльності;
- формувати почуття справедливості, людяності, працездатності та інші благородні якості, необхідні юристу-професіоналу;
- керуватися внутрішнім імперативом службового обов'язку;

- виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі правників;
- об'єктивно оцінити позитивні та негативні моменти практичної діяльності майбутніх юристів.
- розумітися в структурі права, засобах юридичної техніки і вирішувати на цій основі питання юридичної кваліфікації;
- аналізувати причинно-наслідкові зв'язки у державному та законодавчому процесах;
- аналізувати конкретні життєві ситуації на предмет визначення наявності чи відсутності порушення юристом норм професійної етики та моралі, пропонувати варіанти вирішення ситуації, оперуючи правовими та іншими соціальними нормами;
- використовувати всі способи мистецтва спілкування і знання при прийнятті рішень у практичній діяльності;
- приймати правові рішення і робити інші юридичні дії у точній відповідності з законом.

РОЗДІЛ 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Юридична деонтологія та професійна етика: теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти.

Тема. Природа юридичної деонтології та професійної етики, її роль в теорії та практиці юриспруденції.

Поняття деонтології як науки. Поняття і природа юридичної деонтології та професійної етики. Становлення та розвиток юридичної деонтології та професійної етики. Джерела деонтологічних норм.

Загальна характеристика та основні риси юридичної деонтології та професійної етики. Різноманітність підходів до визначення юридичної деонтології та професійної етики в наукових джерелах. Основні ознаки науки «юридична деонтологія та професійна етика».

Поняття та суть обов'язку в юридичній деонтології. Зміст внутрішнього та зовнішнього імперативу службового обов'язку. Спільні та відмінні риси між внутрішнім та зовнішнім імперативами службового обов'язку.

Місце юридичної деонтології та професійної етики в системі юридичних та неюридичних наук. Роль юридичної деонтології та професійної етики у теорії і практиці юриспруденції.

Тема. Предмет, методи, принципи та функції юридичної деонтології та професійної етики.

Поняття предмета юридичної деонтології та професійної етики. Структура та основні компоненти юридичної деонтології та професійної етики. Методи юридичної деонтології та професійної етики.

Функції юридичної деонтології та професійної етики. Принципи юридичної деонтології та професійної етики.

Тема. Студентський путівник - шлях до обраної професії.

Загальна інформація про університет. Структура ПНУ. Місце ПНУ у рейтингах. Студентські організації (студентський Сенат, студентський Профком та ін.).

Дистанційне навчання в ПНУ. Можливості для студентів ПНУ. Навчальний процес в ПНУ. Нормативно-правова база регулювання навчального процесу у ПНУ.

Тема. Соціалізація юриста та юридична діяльність.

Соціалізація юриста та поняття соціальної діяльності. Поняття та основні риси юридичної професії. Професійне мислення юриста.

Поняття юридичної діяльності. Види юридичної діяльності за різними критеріями. Ознаки юридичної діяльності. Функції юридичної діяльності. Юридична справа. Система (структура) юридичної діяльності. Поняття і види соціального регулювання юридичної діяльності. Соціальні відхилення в діяльності юристів.

Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів. Принципи професійної юридичної діяльності.

Тема. Юридична практика.

Поняття та риси юридичної практики. Структура юридичної практики. Види юридичної практики. Функції юридичної практики. Форма юридичної практики. Юридичний процес як комплексна система, його ознаки.

Професіоналізм юридичної практичної діяльності. Принципи юридичної практичної діяльності (гуманізму, рівності громадян перед законом, демократизму, правності (законності), взаємної відповідальності держави і особи). Незалежність юриста при веденні юридичної справи від власних інтересів та зовнішнього тиску; неупередженість; обґрунтованість рішень; професіоналізм (компетентність); справедливість; поєднання гласності та конфіденційності.

Мета юридичної практичної діяльності (захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права, сприяння визнанню й домінуванню загальнолюдських цінностей та права у суспільстві, забезпечення правності діянь суб'єктів права та охорона правопорядку).

Тема. Види юридичної практичної діяльності. (Суддівська діяльність. Прокурорська діяльність. Слідча діяльність. Адвокатська діяльність. Нотаріальна діяльність. Юридична консультативна діяльність).

Професіограма судді. Суддівська діяльність: поняття, функції суду та функціональні аспекти. Зміст суддівської діяльності та контроль за нею.

Професіограма прокурора. Поняття, принципи, функції, засади організації та організаційні основи діяльності прокуратури. Повноваження прокурора. Дисциплінарна відповідальність прокурора та звільнення з посади прокурора.

Професіограма слідчого. Поняття слідчої діяльності та завдання досудового розслідування. Органи досудового розслідування та їхні права. Функціональні аспекти діяльності слідчого та контроль за слідчою діяльністю.

Професіограма адвоката. Поняття, принципи та засади діяльності адвокатури. Адвокатська діяльність: набуття права, організаційні форми, види. Права та обов'язки адвоката. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Професіограма нотаріуса. Поняття та принципи нотаріальної діяльності. Вимоги, права та обов'язки нотаріуса. Нотаріальні дії, що можуть вчинятися нотаріусами та іншими особами. Державне регулювання нотаріальної діяльності. Контроль за діяльністю нотаріуса.

Професіограма співробітника юридичної служби, юрисконсульта. Поняття юридичної служби та консультативної діяльності. Вимоги до претендентів на посаду, права та обов'язки, контроль за діяльністю юридичної служби та юрисконсульта.

Змістовий модуль 2. Професійна етика у юридичній діяльності.

Тема. Юридична (правова) етика як вид професійної етики.

Професійна етика юриста: загальнотеоретичний дискурс. Становлення української юридичної етики як науки: історико-правовий дискурс.

Юридична (правова) етика: структура, види, норми. Джерела юридичної етики. Професійно важливі якості представників юридичних професій.

Юридична етика на міжнародно-правовому рівні. Вплив документів ООН на розвиток етики і юридичної деонтології у світі, в Україні. Декларації прав людини і розвиток юридичної етики. Документи Європейського співтовариства про юридичну етику і юридичну деонтологію. Деонтологічний кодекс Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.). Документи Міжнародної асоціації юристів, що стосуються питань юридичної етики і юридичної деонтології. Міжнародні правові документи, до яких приєдналась Україна.

Тема. Професійно-правова культура юриста.

Поняття правової свідомості та правової культури. Структура правосвідомості.

Правова культура юриста як спеціаліста. Зміст правової культури юриста. Принципи та функції правової культури юриста.

Поняття та зміст професійної культури юриста. Поняття юрист-професіонал. Деформації професійної правосвідомості юристів.

Тема. Моральна культура юриста.

Поняття і сутність моралі. Етика як наука про мораль. Моральна норма, її зміст та склад. Поняття, зміст та завдання моральної культури юриста. Основні принципи етичної культури юриста. Мораль і професійний обов'язок юриста. Функції та принципи моральної культури юриста.

Моральна поведінка й моральна діяльність. Деформації моральної свідомості юристів та шляхи їх подолання.

Тема. Політичні, психологічні, естетичні аспекти у юридичній діяльності

Поняття політики як соціального явища. Політичні норми. Поняття та види політичної культури юриста. Механізм формування політичної культури юриста. Принципи політичної

культури юриста. Функції політичної культури юриста. Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті.

Основні форми психологічної діяльності людини. Предмет і завдання юридичної психології. Поняття психологічних чинників у діяльності юристів. Психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами. Конфлікти у юридичній практиці. Стилі вирішення конфліктів.

Поняття психологічної культури юриста. Характеристика психологічної культури за темпераментом.

Поняття естетики та її сутність. Завдання правової естетики. Поняття естетичної культура юриста та форми її прояву. Принципи та функції естетичної культура юриста. Предмет та мета юридичного (службового) етикету. Методи та функції юридичного етикету. Естетична характеристика правових документів.

Тема. Професійна етика слідчої діяльності. Суддівська етика.

Морально-правова основа слідчої діяльності. Єдність законності та моралі в роботі слідчого. Етичні основи діяльності слідчого. Етико-психологічні особливості професії слідчого.

Етика судового рішення. Моральні основи судової діяльності. Єдність законності та моралі в судовій діяльності. Поняття етичності судового процесу. Етика допиту в судовому засіданні

Моральні аспекти судочинства. Етика судового процесу, судової риторики та судового рішення. Кодекс етики суддів: новели, значення. Морально-психологічні особливості судді.

Тема. Професійна етика прокурора. Адвокатська етика. Етика нотаріуса

Особливості етики прокурорського працівника. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури: новели, основні принципи. Правові та етичні основи адвокатської діяльності в Україні. Правила адвокатської етики: порівняльний аналіз.

Основні принципи адвокатської етики.

РОЗДІЛ 2. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття (семінар від лат. *seminarium* - розсадник) – одна з важливих і найбільш дієвих форм вивчення і засвоєння юридичної деонтології та професійної етики. Його особливість полягає в тому, що він передбачає опанування найважливіших і найактуальніших тем юридичної деонтології і професійної етики, є найдієвішою формою закріплення і поглиблення знань студентів, формування та виявлення в них творчих здібностей, забезпечує можливість набуття навичок правильного висловлення своїх думок під час обговорення теми, створює умови для дискусій, узагальнення знань, отриманих з різних джерел та літератури, відстоювання власної точки зору, обґрунтування історико-теоретичних висновків.

Для кожного семінару визначені тема, питання для обговорення, основні терміни і поняття, реферати, основні та додаткові джерела та література, питання, тести для контролю і самоперевірки, ситуаційні завдання.

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених питань (тем), до котрих студенти готують тези виступів на базі індивідуально виконаних завдань.

Основними завданнями семінарського заняття є:

- закріплення, розширення та поглиблення знань, здобутих раніше;
- формування і розвиток навичок самостійної роботи студентів;
- реалізація диференційованого підходу до навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів;
- створення умов для формування і розвитку їхніх пошуково-творчих знань та навичок;
- навчання студентів застосування знань, набутих на практиці, для аналізу різних процесів.

Головна мета семінарського заняття з навчальної дисципліни «Юридична деонтологія та професійна етика» – надати можливість студентам самостійно опановувати питання тем, передбачених навчальною програмою. Важливе завдання семінарів – заохотити студентів до активного обговорення питань та можливості їхнього осмислення.

Під час підготовки до семінару обов'язковим є самостійне опрацювання першоджерел, запланованих для вивчення певної теми. Під час обговорення питань студенти повинні самостійно висловлювати свою точку зору та аргументувати її.

Під час відповіді студенти повинні будувати свій виступ так, щоб у ньому містилися:

- чітке формулювання теоретичного положення;
- основа цього положення і розкриття його найбільш важливих рис;
- підтвердження теоретичних положень конкретними фактами.

Семінарські заняття можуть проходити в різноманітних формах: співбесіда, захист реферативних робіт, конкурсне заняття, проведення тестових завдань тощо.

До тем, винесених на розгляд на семінарські заняття, подається перелік питань, які будуть розглядатись на занятті, перелік контрольних питань, що носять більш деталізований характер та забезпечують більш глибоке освоєння теми або конкретизують окремі положення теми.

Студенти повинні знати і певні вимоги до процесу проведення семінарських занять. Так, один студент виступає з доповіддю за конкретним пунктом плану. Протягом 10-15 хвилин він зобов'язаний своїм виступом організувати дискусію щодо порушених проблем, розбудити творчу активність навчальної групи. Також протягом 10 хвилин проводиться обговорення виступу студента через доповнення, уточнення, висловлювання своїх поглядів тощо. Вирішення проблемної ситуації завершується висновком.

Тема. Предмет, методи, принципи та функції юридичної деонтології та професійної етики.

Є різні підходи до бачення предмета юридичної деонтології та професійної етики, на них і потрібно звернути увагу при підготовці до цієї теми. Особливу увагу слід приділити призначенню і сутності деонтології. Суть полягає в тому, що вона повинна навчити професійно-етичним якостям юриста, розуміння ним важливості юридичної професії та моральної етики.

У цій темі слід розкрити методи, функції, принципи та джерела даної навчальної дисципліни..

Питання для обговорення:

1. Предмет та завдання юридичної деонтології та професійної етики.
2. Структура та методи юридичної деонтології та професійної етики.

3. Принципи юридичної деонтології та професійної етики.
4. Функції, джерела та компоненти юридичної деонтології.

Контрольні питання:

1. Сформулюйте завдання юридичної деонтології та професійної етики як навчальної дисципліни?
2. Які структурні блоки складають предмет юридичної деонтології та професійної етики?
3. Назвіть нормативні акти, документи про стандарти юридичної професії як офіційні джерела юридичної деонтології та професійної етики.
4. Що є джерелами юридичної деонтології та професійної етики.
6. Як ви розумієте поняття “внутрішній імператив” службового обов’язку юриста?
8. Як використовується порівняльно-правовий метод і в чому полягають його особливості?

Ключові терміни та поняття: предмет юридичної деонтології та професійної етики, мета юридичної деонтології та професійної етики, функції, принципи, структура, джерела юридичної деонтології та професійної етики.

Рекомендована література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип’юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
5. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
6. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
7. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
8. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
9. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
10. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
11. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
12. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
14. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
15. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
16. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
17. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
18. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
19. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Соціалізація юриста та юридична діяльність

Соціалізація в перекладі з латини означає суспільний. Це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості на основі засвоєння нею елементів культури і соціальних цінностей. Для

соціалізації юриста як суб'єкта культури необхідно багато чинників. Передусім, це початкові знання у галузі права. Першими порадиниками й координаторами тут виступають: родина, вихователі дошкільних закладів, учителі середніх освітніх закладів, навчання за спеціальністю та практична діяльність.

При обговоренні першого питання варто наголосити на тому, що впливає на вироблення юристом власних норм поведінки, і яка роль юриста у державотворчому процесі України.

Розглядаючи юридичну діяльність, потрібно розкрити її ознаки та структуру.

Питання для обговорення:

1. Соціалізація юриста та поняття соціальної діяльності.
2. Поняття та основні риси юридичної професії.
3. Юридична діяльність: поняття, основні риси та види.
4. Система юридичної діяльності.
5. Соціальне регулювання юридичної діяльності та соціальні відхилення в діяльності юристів.
6. Загальна характеристика окремих юридичних спеціальностей (адвокат, суддя, прокурор, нотаріус)

Контрольні питання:

1. Що впливає на вироблення юристом власних норм поведінки?
2. Який зміст вкладається в поняття "соціальна діяльність" і який — в поняття "юридична діяльність"?
3. Що таке юридична справа?
4. Які складові елементи має система юридичної діяльності ?
5. Які об'єкти юридичної діяльності ви можете назвати?
6. Назвіть методи здійснення юридичної діяльності.
7. В чому полягає суть соціального регулювання, його мета і які види соціального регулювання ви знаєте ?
8. Які чинники необхідні для соціалізації юриста?
9. Яка роль юриста у державотворчому процесі України?

Ключові терміни та поняття: соціалізація юриста, соціальна діяльність, юридична діяльність, юридична справа, юридична професія

Рекомендована література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги ХХІ, 2008. 280 с.
5. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
6. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Клюєва Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
7. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
8. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
9. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
10. Тимчик Г. С. Університетська освіта та юридична деонтологія: навчальний посібник. МОНМС України, Держ. вищ. навч. заклад «Київ. нац. економ. у-тет ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2011. 210 с.
11. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
12. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.

15. Чернуха Н.М. Професійна діяльність юриста: теоретичні засади. Полікультурна освіта: правознавчий, філософський та історичний аспекти. 2012. № 7 (10). С.37-41
16. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
17. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
21. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Професійно-правова культура юриста

Для майбутнього юриста дуже важливо глибоко осмислити можливі обов'язки, які будуть покладені на нього. Він повинен зрозуміти, що основне значення мають службовий, професійний та функціональний обов'язки та їх внутрішні імперативи.

Для формування внутрішнього імперативу службового обов'язку важливе значення має рівень правосвідомості юриста. Тому слід детальніше розглянути поняття правосвідомості та правової культури. Адже культура – це скарб народу. Тому це народне надбання необхідно найперше застосовувати до формування внутрішнього імперативу службового обов'язку юриста.

Щоб визначити роль правника в суспільстві, необхідно зупинитись докладніше на характеристиці професії юриста, її характерних рисах та специфіці цієї професії.

Питання для обговорення:

1. Правова культура юриста: поняття, зміст, основні риси та функції
2. Професійна культура юриста: поняття та зміст.
3. Деформації професійної правосвідомості юристів.
4. Принципи професійної культури юриста.
5. Основні принципи правової культури юриста.

Контрольні питання:

1. Визначте зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
2. Назвіть особливості правової культури юриста.
3. Охарактеризуйте основні форми деформації правової свідомості юристів та назвіть їх приклади.
4. Які риси правової культури юриста ви знаєте?
5. Які показники характеризують рівень правової культури суспільства?

Ключові терміни та поняття: правова культура юриста, професійна культура юриста, деформація професійної правосвідомості юристів.

Рекомендована література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
5. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
6. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
7. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.

8. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
9. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
10. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
11. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
12. Куренда Л.М. Сучасні причини деформації професійної правосвідомості юриста. URL: http://www.lj.kherson.ua/pravo03/part_1/07.pdf
13. Черкас М.Є. Вплив деформації правової свідомості на механізм правового регулювання. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Ft3Jt-W8oWwJ:www.irbis-nbu.gov.ua/>
14. Кононенко С.В. Теорія і практика формування правосвідомості у майбутніх юристів. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DVAoYSLRLXcJ:irbis-nbu.gov.ua/>
15. Сливка С.С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект). Львів, 2000. 336 с.
16. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
17. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
18. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
19. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

РОЗДІЛ 3.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Юридична професія в Україні: історія і сучасність.
2. Роль права в соціально-культурному житті України.
3. Особливості деонтологічної характеристики спеціальності «юрисконсульт».
4. Деонтологічна характеристика спеціальності «адвокат»
5. Загальна характеристика правил адвокатської етики, як основа повноцінного функціонування і виконання соціальної ролі адвокатури в демократичному суспільстві.
6. Деонтологічний аналіз професії «прокурор».
7. Деонтологічна характеристика поліцейського
8. Особливості деонтологічних властивостей і специфіка професії «слідчий».
9. Зміст деонтологічної характеристики судді.
10. Деонтологічні властивості і специфіка професії нотаріуса.
11. Психологічні антиякості юриста, способи їх усунення.
12. Характеристика службового етикету юриста.
13. Конфлікти і їх вирішення в юридичній практиці. Характеристика конфлікту в правовому середовищі (причини виникнення, стадії розвитку та припинення).
14. Юридичні способи розв'язання конфліктів.
15. Оплата праці юристів, їх правовий та соціальний захист.
16. Професійний обов'язок юриста.
17. Характеристика основних джерел деонтологічних норм.
18. Етика поведінки державного службовця.
19. Система юридичної освіти в Україні.
20. Незалежність як принцип здійснення адвокатської діяльності.
21. Види правової діяльності адвокатів.
22. Порівняльний аналіз прийняття присяги спеціалістів різних юридичних професій.
23. Посадові обов'язки юрисконсульта.
24. Конфіденційність як основна вимога юридичної практичної діяльності.
25. Основні тенденції правової освіти громадян.
26. Юридична професія: загальна характеристика.
27. Характеристика діяльності судді.
28. Прокурорська діяльність.
29. Характеристика роботи слідчого.
30. Особливості роботи нотаріуса.
31. Юридична консультативна діяльність.
32. Характеристика адвокатської діяльності.
33. Соціальне регулювання юридичної діяльності: поняття і види.
34. Правова регламентація професійної поведінки юристів.
35. Роль соціальних норм у регулюванні професійної юридичної діяльності.
36. Мораль і юридична діяльність: порівняльний аналіз.
37. Роль присяги для службового обов'язку судді.
38. Професійні відхилення в діяльності юристів: поняття і види.
39. Чинники, що спричиняють професійні відхилення у діяльності юристів
40. Загальні правила притягнення юристів до дисциплінарної відповідальності.
41. Напрями профілактики соціальних відхилень серед юристів.
42. Дисциплінарна відповідальність суддів.
43. Дисциплінарна відповідальність працівників прокуратури.
44. Особливості притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників нотаріату.
45. Особливості притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників адвокатури.
46. Підстави звільнення судді з посади.
47. Причини професійної деформації працівників правоохоронних органів.
48. Правова культура юриста, її роль у розвитку правової культури суспільства.
49. Юридичний етикет: суть і значення
50. Фактори формування професійної культури юриста.
51. Характеристика професійних та особистих якостей прокурора.

52. Деонтологічні кодекси: поняття, завдання, історія створення.
53. Міжнародні кодекси професійної поведінки правників.
54. Національні юридичні деонтологічні кодекси.
55. Загальна характеристика Кодексу професійної етики судді.
56. Загальна характеристика Правил адвокатської етики.
57. Правовий та соціальний захист.
58. Об'єднання юристів в Україні.
59. Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті.
60. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів..
61. Основні принципи щодо ролі юристів (прийняті на 8-му Конгресі ООН з питань запобігання злочинності та поводження з правопорушниками 1990 р.): загальна характеристика.
62. Основні положення про роль адвокатів (прийняті на 8-му Конгресі ООН з питань запобігання злочинності і поводження з правопорушниками, 1990 р.): загальна характеристика.
63. Етика судової риторики.
64. Етикет у професійній діяльності юриста.
65. Етичні принципи діяльності суддів, слідчих і адвокатів.
66. Сутність і значення інституту адвокатської таємниці.
67. Декларація прав людини і розвиток юридичної етики.
68. Документи Міжнародної асоціації юристів щодо питань юридичної етики.
69. Етично-правові основи адвокатської діяльності в Україні

РОЗДІЛ 4. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ

Деонтологія – це розділ етики, в якому вивчаються проблеми обов'язку людини, сфера належного (того, що повинно бути), усі форми моральних вимог до життєдіяльності людини та відношення між ними.

Деформації професійної свідомості — негативні зміни якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки), що настають під впливом виконання професійної діяльності.

Конфлікт (від лат.— зіткнення) — один із видів соціальної взаємодії індивідів або соціальних груп, при якому дії однієї сторони, зіткнувшись з протидіями іншої, перешкоджають реалізації її цілей і, як правило, супроводжуються взаємними негативними емоціями і почуттями.

Корпоративні норми – це правила поведінки, які виробляються об'єднаннями громадян, регулюють суспільні відносини, які існують у цих об'єднаннях, і є обов'язковими тільки для їх членів

Метод юридичної деонтології та професійної етики — це сукупність логічних прийомів і конкретних засобів обґрунтування системи знань про теоретичне розуміння і практичне застосування деонтологічних нормативів культури юриста.

Мораль – це одна з форм суспільної свідомості й визначається як сукупність норм, принципів, ідеалів, ціннісних уявлень, за допомогою яких регулюється поведінка людей у суспільстві.

Моральність – це дотримання людиною відносних норм моралі, загальнолюдських цінностей, пов'язаних з практичним життям, це переважно почуттєва властивість людини, характеристика її суспільної природи.

Моральна культура юриста - це результат становлення власної гармонії: між досягнутим максимальним рівнем вищої моральності й активним використанням моральних норм у правовій діяльності.

Моральна свідомість — це система понять, поглядів, уявлень та почуттів особи про загальнолюдські цінності, а також діяльність, пов'язана з вимогами моральних норм.

Норма права — це офіційне, формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, яке встановлюється або санкціонується державою, охороняється нею від порушень, спрямоване на регулювання найбільш важливих суспільних відносин і охорону соціальних цінностей шляхом встановлення юридичних прав і обов'язків суб'єктів права.

Об'єкти юридичної діяльності — це явища, дії суб'єктів права, процеси та предмети навколишнього світу, стосовно яких здійснюється правовий вплив.

Правова культура юриста — це міцні знання юридичних теорій, діючого законодавства, наявність уміння і навичок його реалізації, а також повага і дотримання цього законодавства.

Предмет юридичної деонтології та професійної етики – це юридична теорія; юридична практика; система моральних вимог, що складають етикет професійної діяльності юристів (правові, етичні, корпоративні норми); сама особа юрист.

Професійна культура юриста — це результати професіоналізму, розуміння правових явищ, переконання у цінності права, які обумовлені науковою організацією праці, інтелектом правника, юридичною мораллю, психологічним та педагогічним вмінням і службовим етикетом.

Професійне мислення юриста — інтелектуальна діяльність, метою якої є вирішення професійних завдань в конкретних ситуаціях на основі інформації, яка накопичена завдяки навчанню і практичній діяльності юриста-професіонала.

Професійні міжнародні стандарти юристів – це закріплена у відповідних актах сукупність вимог, які ставляться до них, це покладені обов'язки і надані юристам права, що утворюють допустимий зразок їх поведінки і діяльності.

Професія юриста— це широка галузь трудової діяльності, що потребує юридичних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання певної роботи в правовій сфері соціальних послуг.

Професійна етика – це вчення про професійну мораль, яка представляє собою історично сформовану систему моральних принципів, приписів, заповідей і норм стосовно особливостей певних професій.

Психологічна культура юриста — це органічна єдність психологічної освіченості (знань, навичок, прийомів автотренінгу, саморегуляції тощо), волі, відповідних професійно-психологічних якостей, які чинять ефективний вплив на розв'язання правових ситуацій.

Службовий етикет — це сукупність найдоцільніших правил поведінки людей у трудових колективах. Ці правила зумовлені найважливішими принципами загальнолюдської моралі й моральності.

Службовий обов'язок для юриста - це система обов'язкових, самостійних і правових дій у різних соціальних ситуаціях, пов'язаних з духовною, моральною й внутрішньою потребою служіння суспільству, своїй нації.

Соціалізація – це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості на основі засвоєння нею елементів культури і соціальних цінностей.

Соціалізація юриста — це віддзеркалення діалектики його становлення як особистості, усвідомлення службового обов'язку, вироблення почуття правової поведінки та моральної відповідальності, сприяння правовому вихованню громадян.

Соціальна діяльність — це єдність теоретичного і матеріально-практичного процесів, які здійснюються соціальними суб'єктами з метою цілеспрямованого використання та зміни навколишнього середовища в інтересах людей.

Спілкування — це складний багатоплановий процес установаження і розвитку контактів між людьми, який породжується потребою в спільній діяльності і включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини.

Функції юридичної діяльності — це відносно відокремлені, однорідні дії, спрямовані на певні сфери суспільного життя.

Функції юридичної деонтології та професійної етики – це основні напрямки впливу на державно-правову дійсність та на процес її перетворення в ході соціальної практики.

Юридична деонтологія та професійна етика –це наука, що узагальнює систему знань про мудрість спілкування й мистецтво прийняття правильного рішення у юридичній практиці.

Юридична діяльність — це різновид соціальної діяльності, що здійснюється юристами-фахівцями з метою отримання правового результату, задоволення законних потреб та інтересів соціальних суб'єктів у відповідності до вимог права.

Юридична справа — це життєвий випадок, який існує у вигляді окремої самостійної ситуації (наприклад, правопорушення, суперечка), яка потребує розгляду і вирішення відповідно до норм права компетентним органом.

Юридичний фах— це вузька сфера професійно-трудової діяльності юриста з чітко визначеними повноваженнями, що потребує конкретних правових знань, умінь і навичок, необхідного рівня професійно-правового мислення і діяльності.

Юрист — це професіонал, який має фундаментальні та спеціальні правові знання, кваліфіковано користується юридичним інструментарієм при розв'язанні юридичних проблем в ім'я захисту прав і законних інтересів громадян.

Юрист-професіонал – це особа, що знає юриспруденцію, має спеціальні правові знання, впевнена в їх святості і корисності, вміє майстерно користуватися всім юридичним інструментарієм, в якій є покликання до юриспруденції.

Юридична етика — це галузь вчення про етику, що досліджує роль і значення моральних принципів у сфері здійснення правосуддя і правоохоронної діяльності. Юридична етика регулює відносини суспільства та особи, а саме: етику суддів, слідчих, адвокатів.

Юридична практика — це професійна юридична діяльність з видання, тлумачення і реалізації правових приписів, здійснювана з урахуванням накопиченого соціально-правового досвіду.